

REZULTATAS TURI DŽIUGINTI IR KŪRĖJUS, IR SVETAINIŲ LANKYTOJUS arba

Kokius atrankos, vertinimo metodus bei kriterijus reikėtų taikyti renkantis informacijos sklaidai muziejų interneto leidiniuose reikalingas priemones, sudarant jų struktūrą, parenkant dizainą, viešajam naudojimui skirtas paslaugas?

Skaidra VAICEKAUSKIENĖ

Šiuolaikiniame pasaulyje greitai besikeičiančios informacinės technologijos ne tik atveria didžiules galimybes, bet ir iškelia daug klausimų tiems, kas su jomis susiduria. Muziejai turi dvi galimybes: pasilikti tokie, kokie buvo iki šiol – tik su statiškomis ekspozicijomis, parodomis, arba keistis kartu su naujausiomis informacinėmis technologijomis. Akivaizdu, kad sudominti, pritraukti šių dienų žmogų, ypač jaunuomenę, muziejai gali tik keisdamiesi. Muziejų modernizavimo 2007–2015 m. programoje sakoma, kad moderniomis priemonėmis ir technologijomis turime aktualizuoti šalies kultūros paveldą ir užtikrinti visuomenei galimybę susipažinti su skaitmenizuotu kultūros paveldu bei informacija apie jį. Elektroninis leidinys – tai priemonė, garantuojanti informacijos sklaidą (elektroniniu leidiniu šioje publikacijoje vadiname interneto svetainę, tinklalapį, kompaktinę ar DVD plokštelę, kuri skirta plačiajai visuomenei).

Elektroninius leidinius galima suskirstyti pagal jų perteikiamą žinią. Tai gali būti naujienų informacinis leidinys, virtuali galerija ar ekspozicija, duomenų (eksponatų) bankas, filmas, mokomieji žaidimai ar tiesiog pristatomasis-reklaminis leidinys. Nuo leidinio tipo priklauso, kokią jo formą, dizainą ir realizavimo programines priemones pasirenkame. Šiandien, kai internete didžiulis elektroninių leidinių pasirinkimas ir siūlomų paslaugų gausybė, tam, kad pritrauktum lankytoją, pasiektum keliamus tikslus, labai svarbu kurti tik kokybiškus, informatyvius, patrauklius elektroninius leidinius.

KAS YRA GERAS ELEKTRONINIS LEIDINYS?

Tai nėra leidinys, kuriame tik puikiai išdėstyta informacija ir jis pats techniškai tvarkingai suprogramuotas. Tai pirmiausia apgalvotų, gerai suformuluotų idėjų aiški išraiška bei tinkama leidinio struktūra.

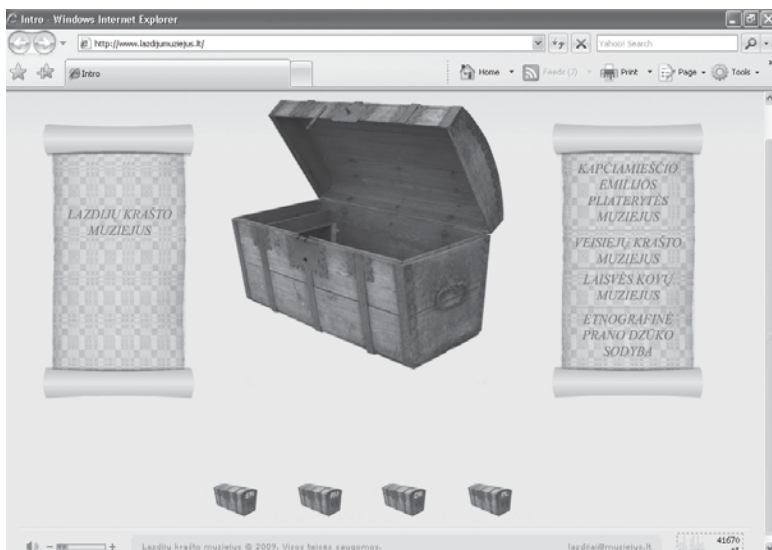
Pirminis efektyvus elektroninio leidinio sukūrimo įrankis yra auditorijos tyrimas. Svarbu atsiminti, kad planuojamas sukurti produktas skirtas ne tiems, kurie jį kuria, administruoja, o kitiems asmenims – interneto vartotojams. Jau prieš pradėdant kurti reikia išsiaiškinti, kokia numatoma leidinio auditorija, siekti, kad leidinys būtų funkcionalus ir priimtinas jai. Kuo daugiau žinosime apie auditoriją, jos įpročius, tuo efektyvesnis bus galutinis rezultatas.

Jei neturime laiko ir galimybių užsiimti auditorijos tyrimais, prieš pradėdami kurti elektroninį leidinį turime žinoti atsakymus bent į tokius klausimus:

1. Koks yra leidinio tikslas?
2. Kokią informaciją turi jis perteikti?
3. Kokiu būdu tai bus išreikšta?

Vienus tikslus būsimam leidiniui kelsime ir vienokius perteikimo būdus rinksimės, kai kursime pažintinę (gal tai bus mokomoji) kompaktinę plokštelę, skirtą moksleiviams. Visai kitokius, kai informaciją norėsime pateikti kolegoms muziejiniams. Dar kitokius tikslus bei formas rinksimės kurdami plačiai visuomenei skirtus leidinius.

Išsiaiškinus, kokie yra elektroninio leidinio tikslai ir užda-

Vienas iš naujausių Lietuvos muziejų interneto leidinių – Lazdijų krašto muziejaus interneto svetainė www.lazdijumuziejus.lt (titulinis puslapis)

viniai, auditorija, galime pereiti prie kito etapo: informacijos, skirtos leidiniui, parinkimo, struktūrizavimo ir planavimo.

Svarbu nenukrypstant nuo tikslo parinkti reikiamą paskelbti informaciją (nuotraukas, tekstus, vaizdo, garso įrašus ir kt.), parengti leidinio struktūrinę schemą.

KAS SUDARO INTERNETO SVETAINĖS STUKTŪRINĘ SCHEMĄ?

Kai braižome arba piešiame svetainės struktūrinę schemą, joje turime pavaizduoti visus būsimos leidinio skyrius ir poskyrius, numatyti, kokios bus formuojamos nuotraukų galerijos, pateikiamos nuorodos į kitas svetaines, kokie planuojami visų elementų loginiai ryšiai. Svetainės planavimo etape svarbu sukurti tokią schemą, kuri apibrėžtų visą svetainės struktūrą ir parodytų, kaip joje vyks naršymas, informacijos paieška. Svetainės planavimo etape išryškėja įvairios problemos, kurias būtina išspręsti iki jos dizaino kūrimo ir programavimo darbų pradžios.

Turint tikslią schemą, galime pereiti prie dizaino kūrimo etapo. Dizaino pasirinkimą lemia anksčiau aptarti veiksniai – leidinio tikslas bei auditorija. Nuo jų priklauso, bus dizainas tamsus ar šviesus, statiškas ar dinamiškas pateiksime iliustracijas, bus naudojamas klasikinis ar modernus šriftas, pasirenkamos ryškios ar pastelinės spalvos.

Svarbu apsispręsti, iš anksto numatyti, ką leidinyje matys jo naudotojas.

KAIP MĄSTO VARTOTOJAS, UŽSUKĘS Į ELEKTRONINĮ LEIDINĮ?

Pirmiausia jis vertina kokybę ir patikimumą. Turinys svarbesnis už dizainą, bet... Elektroninių leidinių naudotojai, atsidarę elektroninį leidinį, jo neskaito – tik skenuoja. Taip yra dėl to, kad elektroninis leidinys – ne knyga. Elektroninių leidinių naudotojas yra nekantrus. Pvz., jei tam, kad atverstum kitą puslapį, reikia ieškoti, kaip tai padaryti, t. y. jei neužtenka intuityviai paspausti mygtuką, tai rodo, kad su dizainu ir struktūra kažkas blogai. Susidomėjimas iš karto pereina į susierzinimą, interneto vartotojas uždaro svetainę ir ieško reikalingos informacijos kitur. Naudotojas nesirenka logiškai. Jis dažniausiai informacijos ieško jam jau įprastoje, tradiciškai nusistovėjusiose tokių leidinių vietoje. Jis nori laikyti informacijos rinkimosi kontrolę savo rankose, todėl elektroniniuose leidiniuose mygtukas „Atgal“ ar „Grįžti“ labai reikalingas.

Visa tai turime įvertinti rinkdamiesi leidinio dizainą, spalvas, šriftą, grafinius elementus.

Dizaino parinkimas itin svarbus ir atsakingas etapas, nes nuo jo priklauso leidinio patrauklumas. Būtina atsiminti, kad apie elektroninį leidinį, kaip ir apie žmogų, pirmiausia sprendžiama pagal jo rūbą ir tik vėliau, jei leidinys patinka ir vartotojas pajaučia, kad jame nesunkiai ras reikalingą informaciją, pradės gilintis į leidinio turinį. Praktika rodo, kad nereikia daug mokslo tam, kad, pasirinkęs blogą dizainą, sugadintum ir puikiausią turinį.

Paskutinis ir labai svarbus etapas – tinkamas technologijų parinkimas.

Idėjai ir planui realizuoti reikia pasirinkti geriausiai tam tinkančias programines priemones. Jų parinkimą lemia, koks yra elektroninio leidinio dizainas, tai, ar jame bus naudojama animacija, pateikiami vaizdo, garso įrašai, interaktyvūs elementai ir kt. Elektroninio leidinio projektas apima ir kitokių formų elektroninių leidinių, tokių kaip filmai, garso įrašai, animacija, 3D vizualizacijos, sukūrimą.

Šiame etape itin aktualu žinoti, kokios lėšos gali būti skirtos leidiniui sukurti.

KAIP SUDERINTI KOKYBĘ IR KAINĄ?

Dideliems projektams, tokiems kaip virtualus pasivaikščiojimas po muziejų ar jo ekspoziciją, realizuoti reikia galingos kompiuterinės techninės bei programinės įrangos (pvz., programos 3ds MAX ar MAYA). Tačiau net tada, kai projekto biudžetas yra mažas, rankų nuleisti nereikėtų. Tokiu atveju galima ieškoti kitokių idėjų realizavimo kelių. Brangias programas galima keisti nemokamomis, atviro kodo programomis, pvz., nuotraukoms tvarkyti naudoti GIMP vietoje „Adobe Photoshop“. Turėtų keistis ir idėjos realizavimo samprata. Ją reikėtų pritaikyti prie pasirinktų programinių priemonių. Šiame etape svarbu, kad projekto komandą sudarytų kvalifikuoti darbuotojai.

Renkantis priemones ir elektroninio leidinio siūlomas paslaugas, reikia tinkamai įvertinti, kokias priemones gali turėti įsidiegęs į savo kompiuterį vidutinis tokių leidinių vartotojas.

Apžvelgėme elektroninio leidinio kūrimo etapus nuo pirmųjų auditorijos tyrimų iki programinių priemonių parinkimo. Prieš pradėdant darbus labai svarbu sudaryti jų grafiką ir nustatyti kiekvieno etapo rezultatų pateikimo terminus, palikti papildomai vieną ar kelias dienas išskylandčioms problemoms analizuoti, svarstyti bei šalinti.

Taigi, jei žinomas leidinio tikslas, uždaviniai, auditorija, jei tinkamai parenkama leidinio struktūra, dizainas, gerai parengiama informacinė medžiaga, jei atsakingai dirba kvalifikuota ir patirtį šioje srityje turinti komanda, jei jos nariai dar prideda ir širdies, kūrybos, neabejotina, kad galutiniu rezultatu džiaugsis visi – ir kūrėjai, ir naudotojai.